

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 21 maja 2015 r. *

Odesłanie prejudycjalne — Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości — Jurysdykcja w sprawach cywilnych i handlowych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Jurysdykcja szczególna — Artykuł 6 pkt 1 — Powództwo przeciwko wielu spółkom posiadającym siedziby w różnych państwach członkowskich, uczestniczącym w różnych miejscach i w różnym czasie w kartelu uznanym za niezgodny z art. 81 WE i art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którego celem jest zasądzenie od nich solidarnie odszkodowania oraz solidarnego zobowiązania do udzielenia informacji — Jurysdykcja sądu, przed który wytoczono powództwo w odniesieniu do współpозwanych — Cofnięcie pozwu wobec pozwanego z siedzibą w państwie członkowskim siedziby sądu, przed który wytoczono powództwo — Jurysdykcja w wypadku odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego — Artykuł 5 pkt 3 — Klauzule prorogacyjne — Artykuł 23 — Skuteczne stosowanie zakazu karteli

W sprawie C-352/13

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Dortmund (Niemcy) postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 26 czerwca 2013 r., w postępowaniu:

Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA

przeciwko

Akzo Nobel NV,

Solvay SA/NV,

Kemira Oyj,

FMC Foret SA,

przy udziale:

Evonik Degussa GmbH,

Chemoxal SA,

Edison SpA,

* Język postępowania: niemiecki.

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, K. Jürimäe, J. Malenovský, M. Safjan (sprawozdawca)
i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA przez T. Funkego, Rechtsanwalt,
- w imieniu Akzo Nobel NV przez M. Blauma oraz T. Paula, Rechtsanwältin,
- w imieniu Solvay SA/NV przez M. Klusmanna oraz T. Kreifelsa, Rechtsanwältin,
- w imieniu Kemira Oyj przez U. Börgera oraz R. Lahmego, Rechtsanwältin,
- w imieniu FMC Foret SA przez B. Uphoffa, solicitor, oraz S. Woitza, Rechtsanwalt,
- w imieniu Evonik Degussa GmbH przez C. Steinla oraz S. Wilskego, Rechtsanwältin,
- w imieniu Edison SpA przez A. Rinneo oraz T. Mühlbacha, Rechtsanwältin,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Colasa oraz J. Bousin, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët, M. Wilderspina oraz G. Meessena, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 grudnia 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 3, art. 6 pkt 1 i art. 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (zwanym dalej „CDC”), z siedzibą w Brukseli (Belgia), a Akzo Nobel NV, Solvay SA/NV, Kemira Oyj i FMC Foret SA, mającymi siedziby w innym państwie aniżeli Republika Federalna Niemiec, w przedmiocie powództwa odszkodowawczego wytoczonego przez CDC w oparciu o roszczenia odszkodowawcze scedowane na niego bezpośrednio lub pośrednio przez 71 przedsiębiorstw, które uznały się za poszkodowane przez naruszenia art. 81 WE i art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 (Dz.U. 1994, L 1, s. 3, zwanego dalej „porozumieniem EOG”).

Ramy prawne

3 Motywy 2, 11, 12, 14 i 15 rozporządzenia nr 44/2001 stanowią:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzownym jest wydanie przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na [aby zapewnić] szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[...]

(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[...]

(14) Z zastrzeżeniem jurysdykcji wyłącznych określonych w niniejszym rozporządzeniu musi być przestrzegana swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji, z wyjątkiem spraw dotyczących ubezpieczenia, umów zawartych z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest jedynie ograniczona swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji.

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne [sprzeczne] ze sobą orzeczenia [...].”

4 Artykuły 2–31 wspomnianego rozporządzenia, zawarte w rozdziale II, regulują zasady ustalania jurysdykcji.

5 Sekcja 1 rozdziału II, zatytułowana „Przepisy ogólne”, zawiera art. 2, którego pkt 1 ma następujące brzmienie:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

6 Zgodnie z art. 5 pkt 3 rozporządzenia osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim, „jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

7 Artykuł 6 pkt 1 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„Osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być również pozwana:

- 1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń”.
- 8 Artykuł 23 rozporządzenia nr 44/2001, zamieszczony w sekcji 7 tegoż rozdziału II, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji”, stanowi w pkt 1:

„Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wyniknąć z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czegoś innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

- a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie;
- b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami;
- c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 9 CDC, spółka prawa belgijskiego, zajmuje się dochodzeniem na drodze sądowej oraz pozasądowej roszczeń odszkodowawczych przedsiębiorstw poszkodowanych przez kartel. Pismem z dnia 16 marca 2009 r. CDC wytoczyła powództwo odszkodowawcze przed sądem odsyłającym, łącznie przeciwko sześciu przedsiębiorstwom należącym do branży chemicznej, które z wyjątkiem interwenienta – mającego początkowo status strony pozwanej, Evonik Degussa GmbH (zwanej dalej „Evonik Degussa”), której siedziba znajduje się w Essen (Niemcy) – mają siedziby w pięciu różnych państwach członkowskich, innych niż Republika Federalna Niemiec.
- 10 W uzasadnieniu powództwa, w ramach którego CDC dochodzi solidarnego zasądzenia od pozwanych w postępowaniu głównym odszkodowania oraz solidarnego zobowiązania ich do udzielenia informacji, owa spółka powołuje się na decyzję Komisji 2006/903/WE z dnia 3 maja 2006 r. dotyczącą postępowania na mocy [art. 81 WE] i art. 53 porozumienia EOG przeciwko Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyj, L’Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA i Arkema SA (sprawa COMP/F/C.38.620 – Nadtlenek wodoru i nadboran sodu) (Dz.U. L 353, s. 54), w której Komisja Europejska stwierdziła, że w odniesieniu do dostaw nadtlenku wodoru i nadboranu sodu pozwane w postępowaniu głównym i inne spółki uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu zakazu karteli ustanowionego w art. 81 WE i art. 53 EOG. W omawianej decyzji wskazano, że naruszenie rozpoczęło się najpóźniej w dniu 31 stycznia 1994 r. i trwało co najmniej do dnia 31 grudnia 2000 r. oraz że naruszenie to polegało głównie na wymianie istotnych i poufnych informacji dotyczących rynków, przedsiębiorstw, ograniczenia lub

kontroli produkcji, podziału rynku i klientów oraz uzgadniania i nadzoru cen, dokonywanych w ramach w miarę regularnych wielostronnych oraz dwustronnych spotkań i rozmów telefonicznych odbywających się głównie w Belgii, w Niemczech i we Francji.

- 11 W tym zakresie CDC powołuje się na porozumienia w sprawie cesji roszczeń odszkodowawczych zawarte z 32 przedsiębiorstwami z 13 różnych państw członkowskich Unii Europejskiej, względnie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), uściślając, że niektóre z nich zawarły wcześniej umowy cesji dotyczące roszczeń odszkodowawczych z 39 innymi przedsiębiorstwami. Odnosne przedsiębiorstwa prowadzą działalność w branży przetwarzana celulozy i papieru. Zgodnie z informacjami udzielonymi przez CDC pomiędzy rokiem 1994 a 2006 przedsiębiorstwa te kupiły znaczne ilości nadtlenu wodoru w różnych państwach członkowskich Unii, względnie EOG, przy czym w wypadku wielu przedsiębiorstw nadtlenek wodoru został dostarczony do fabryk położonych w wielu państwach członkowskich. Zgodnie z twierdzeniem pozwanych w postępowaniu głównym niektóre z tych umów sprzedaży zawierały klauzule arbitrażowe i klauzule prorogacyjne.
- 12 We wrześniu 2009 r. CDC cofnęła pozew wobec Evonik Degussa z uwagi na zawarcie ugody. Z końcem 2009 r. pozwane, które były nadal stronami postępowania, przypozwały Evonik Degussa oraz dwie inne spółki: Chemoxal SA i Edison SpA. Pozwane w postępowaniu głównym podniosły ponadto zarzut braku jurysdykcji międzynarodowej sądu odsyłającego, wskazując w szczególności, że w niektórych umowach sprzedaży łączących je z przedsiębiorstwami dochodzącymi naprawienia szkody zawarte były klauzule arbitrażowe i klauzule prorogacyjne.
- 13 W tej sytuacji sąd odsyłający uznał, że jego jurysdykcja może zostać oparta wyłącznie na przepisach art. 5 pkt 3 i art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001. Jeśli przesłanki tej jurysdykcji byłyby spełnione, CDC mogłaby pozwać pozwane w postępowaniu głównym przed jednym z sądów właściwych zgodnie z tymi przepisami, chyba że jurysdykcja tych sądów zostałaby skutecznie wyłączona przez klauzulę prorogacyjną zgodnie z art. 23 tego rozporządzenia lub przez klauzulę arbitrażową.
- 14 W powyższych okolicznościach Landgericht Dortmund postanowił zawiesić postępowanie i przedłożyć Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy art. 6 pkt 1 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa, w ramach którego pozwana mająca siedzibę w państwie siedziby sądu oraz inne pozwane mające siedziby w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej są pozywane łącznie o udzielenie informacji i odszkodowanie z tytułu stwierdzonego przez Komisję Europejską jednolitego i ciągłego naruszenia art. 81 WE (art. 101 TFUE) i art. 53 EOG, w którym pozwane uczestniczyły w kilku państwach członkowskich, w różnych miejscach i w różnym czasie, pożądane jest łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie spraw w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń?

Czy należy brać przy tym pod uwagę cofnięcie pozwu przeciwko pozwanej mającej siedzibę w państwie siedziby sądu po jego doręczeniu wszystkim pozwanym i przed upływem terminów wyznaczonych przez sąd na udzielenie odpowiedzi na pozew i przed rozpoczęciem pierwszej rozprawy?

2) Czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa, w którym wobec pozwanych mających siedziby w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej dochodzone jest roszczenie o udzielenie informacji i odszkodowanie z tytułu stwierdzonego przez Komisję Europejską jednolitego i ciągłego naruszenia art. 81 WE (art. 101 TFUE) i art. 53 EOG, w którym pozwane uczestniczyły w kilku państwach członkowskich, w różnych miejscach i w różnym czasie, zdarzenie wywołujące szkodę w odniesieniu do każdego z pozwanych i wszystkich podnoszonych szkód lub szkody całkowitej nastąpiło w tym państwie członkowskim, w którym zostały zawarte i wprowadzone w życie porozumienia kartelowe?

- 3) Czy unijny wymóg skutecznego stosowania zakazu karteli zezwala w wypadku powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia przewidzianego w art. 81 WE (art. 101 TFUE) i art. 53 EOG zakazu karteli na uwzględnienie zawartych w umowach o dostawy klauzul arbitrażowych i klauzul prorogacyjnych, jeśli prowadzi to do wyłączenia jurysdykcji sądu mającego jurysdykcję międzynarodową na podstawie art. 5 pkt 3 lub art. 6 pkt 1 rozporządzenia [nr 44/2001] wobec wszystkich pozwanych lub wszystkich albo części dochodzonych roszczeń?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 15 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że przewidziana przez ten przepis zasada koncentracji jurysdykcji w wypadku wielości pozwanych może znajdować zastosowanie w ramach powództwa, którego celem jest zasądzenie od nich solidarnie odszkodowania oraz, w ramach tej odpowiedzialności, solidarnego zobowiązania do udzielenia informacji, skierowanego przeciwko przedsiębiorstwom uczestniczącym w różny sposób pod względem geograficznym i czasowym w jednolitym i ciągłym naruszeniu zakazu karteli przewidzianego w prawie Unii i stwierdzonego w decyzji Komisji, i to nawet wtedy, gdy powód cofnął w międzyczasie pozew w stosunku do jedyne go spośród współpозwanych, który ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim siedziby sądu, przed który wytoczono powództwo.
- 16 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy przypomnieć na wstępie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, dokonywanej poprzez odwołanie się do ustanowionego w nim systemu i jego celów (zob. wyrok Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, pkt 29).
- 17 Zasada ustalania jurysdykcji, o której mowa w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, przewiduje, że daną osobę można pozwać – jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca zamieszkania jednego z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń (wyroki: Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 73; a także Sapir i in., C-645/11, EU:C:2013:228, pkt 40).
- 18 Jako że ta zasada szczególna stanowi odstępstwo od podstawowej zasady właściwości sądu miejsca zamieszkania pozwanego zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 44/2001, podlega ona wykładni ścisłej; wykładnia wykraczająca poza wypadki wyraźnie przewidziane w rzezonym rozporządzeniu jest niedopuszczalna (zob. wyrok Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 74).
- 19 Zgodnie z motywami 12 i 15 rozporządzenia nr 44/2001 owa zasada ustalania jurysdykcji odpowiada potrzebie zapewnienia prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, ograniczenia tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań i tym samym unikania wydawania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń (wyrok Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 77).
- 20 Dla celów stosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy zatem zbadać, czy poszczególne powództwa wytoczone przez tego samego powoda wobec różnych pozwanych są powiązane w taki sposób, iż przesądza to o potrzebie ich łącznego rozpoznania celem uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych rozstrzygnięć (zob. wyroki: Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, pkt 39; a także Sapir i in., C-645/11, EU:C:2013:228, pkt 42). Aby orzeczenia były uznane za sprzeczne ze sobą, nie wystarczy samo istnienie rozbieżności w rozstrzygnięciu sporu, ale rozbieżności te muszą

również występować w ramach tego samego stanu faktycznego i prawnego (zob. wyroki: Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, pkt 40; Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 79; a także Sapir i in., C-645/11, EU:C:2013:228, pkt 43).

- 21 Jeśli chodzi o wymóg istnienia tego samego stanu faktycznego prawnego, w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym należy go uznać za spełniony. Mimo iż zarówno pod względem geograficznym, jak i czasowym, pozwane w postępowaniu głównym uczestniczyły we wprowadzaniu w życie spornego kartelu w różny sposób, zawierając i wykonując umowy uzgodnione w ramach owego kartelu, zgodnie z decyzją 2006/903, która stanowi podstawę dla żądań podnoszonych w postępowaniu głównym, kartel ten stanowił jednolite i ciągłe naruszenie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG. Niemniej jednak wspomniana decyzja nie określa przesłanek ewentualnej odpowiedzialności cywilnej, w danym wypadku solidarnej, którą to odpowiedzialność reguluje prawo krajowe każdego z państw członkowskich.
- 22 Jeżeli chodzi, w końcu o ryzyko wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń, wynikające z faktu, że różne systemy prawa krajowego mogą zawierać odmienne przesłanki odpowiedzialności cywilnej uczestników bezprawnego kartelu, z okoliczności tej wynika ryzyko wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń, gdyby powództwa miały być wytaczane przez podmiot uważający się za poszkodowany przez kartel przed sądami różnych państw członkowskich.
- 23 Należy jednak przypomnieć, że nawet w sytuacji gdy do powództw odszkodowawczych wytoczonych przez CDC przeciwko pozwanym w postępowaniu głównym zastosowanie miałyby mieć – w oparciu o przepisy prawa prywatnego międzynarodowego sądu, przed który wytoczono powództwo – różne systemy prawne, tego rodzaju różnica podstaw prawnych nie stoi sama w sobie na przeszkodzie stosowaniu art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, o ile pozwani mogli przewidzieć ryzyko pozwania w państwie członkowskim, gdzie przynajmniej jeden z nich ma swoją siedzibę lub miejsce zamieszkania (zob. wyrok Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 84).
- 24 Ten ostatni warunek jest spełniony w wypadku wiążącej decyzji Komisji stwierdzającej jednolite naruszenie prawa Unii i stanowiącej tym samym podstawę obowiązku naprawienia przez każdego uczestnika kartelu szkód powstałych w wyniku bezprawnych działań wszystkich uczestników owego kartelu. W tych okolicznościach uczestnicy ci mogli bowiem rozsądnie spodziewać się, że zostaną pozwani o odszkodowanie w postępowaniu cywilnym przed sądem państwa członkowskiego, na którego terytorium jeden z nich ma siedzibę lub miejsce zamieszkania.
- 25 Należy zatem uznać, że rozpatrywanie w oddzielnych postępowaniach powództw odszkodowawczych oraz powództw dotyczących udzielenia informacji przeciwko wielu spółkom mającym siedzibę w różnych państwach członkowskich uczestniczącym w jednolitym i ciągłym kartelu stanowiącym naruszenie prawa konkurencji Unii Europejskiej może doprowadzić do wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń w rozumieniu art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001.
- 26 Dokonawszy tego stwierdzenia, należy zbadać jeszcze, w jakim stopniu cofnięcie przez powoda w postępowaniu głównym pozwu w stosunku do jedynej spośród współpозwanych, która ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim siedziby sądu, przed który wytoczono powództwo, może wykluczyć możliwość zastosowania zasady ustalania jurysdykcji przewidzianej w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001.
- 27 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wspomniany przepis nie może być interpretowany w ten sposób, że pozwala on powodowi na wniesienie sprawy przeciwko kilku pozwanym tylko w celu wyłączenia jednego z nich spod jurysdykcji sądów państwa członkowskiego jego siedziby lub miejsca zamieszkania (wyroki: Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, pkt 32; a także Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 78).

- 28 Trybunał sprecyzował jednakże, że gdy powództwa wytoczone przeciwko różnym pozwany są ze sobą powiązane w rozumieniu art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 w chwili ich wniesienia, ma zastosowanie zasada ustalania jurysdykcji przewidziana w tym przepisie, przy czym nie ma potrzeby dodatkowego ustalania, czy powództwa te nie zostały wniesione jedynie w celu wyłączenia jednego z pozwanych spod jurysdykcji sądów państwa członkowskiego, w którym ma on siedzibę albo miejsce zamieszkania (zob. wyrok Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, pkt 54).
- 29 Z tego wynika, że w wypadku wytoczenia powództw, które w chwili ich wniesienia są ze sobą powiązane w rozumieniu art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, sąd, przed który owe powództwa zostały wytoczone, może stwierdzić ewentualne obejście zasady ustalania jurysdykcji zawartej w omawianym przepisie jedynie w wypadku zidentyfikowania mających moc dowodową okoliczności pozwalających mu na sformułowanie wniosku, iż powód w sposób sztuczny spełnił przesłanki stosowania tego przepisu, względnie utrzymuje stan ich spełnienia.
- 30 W postępowaniu głównym niektóre strony postępowania twierdzą, że przed wniesieniem głównego pozwu powód w postępowaniu głównym zawarł ugodę z Evonik Degussa, z siedzibą w Niemczech, i że strony te celowo opóźniły formalne zawarcie owej ugody na czas po wytoczeniu wspomnianego powództwa jedynie w celu ustalenia jurysdykcji sądu, przed który wytoczono powództwo, w stosunku do pozostałych pozwanych w postępowaniu głównym.
- 31 Aby wykluczyć zastosowanie zasady ustalania jurysdykcji zawartej w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, twierdzeniu takiemu muszą jednak towarzyszyć mające moc dowodową okoliczności pozwalające na stwierdzenie, że w chwili wniesienia pozwu istniała zmowa zainteresowanych stron mająca na celu sztuczne wytworzenie przesłanek stosowania owego przepisu, względnie sztuczne utrzymanie ich istnienia.
- 32 O ile na sądzie, przed który wytoczono powództwo, spoczywa obowiązek zbadania tych okoliczności, o tyle należy jednak sprecyzować, że sam fakt przeprowadzenia negocjacji w celu ewentualnego zawarcia ugody nie może stanowić dowodu istnienia takiej zmowy. Byłoby tak natomiast w sytuacji, gdyby okazało się, że ugoda taka została rzeczywiście zawarta, ale fakt ten został ukryty w celu stworzenia pozoru, że przesłanki zastosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 były spełnione.
- 33 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że przewidziana przez ten przepis zasada koncentracji jurysdykcji w wypadku wielości pozwanych może znajdować zastosowanie w ramach powództwa, którego celem jest zasądzenie od nich solidarnie odszkodowania, oraz, w ramach tej odpowiedzialności, solidarnego zobowiązania do udzielenia informacji skierowanego przeciwko przedsiębiorstwom uczestniczącym w różny sposób pod względem geograficznym i czasowym w jednolitym i ciągłym naruszeniu zakazu karteli przewidzianego w prawie Unii i stwierdzonego w decyzji Komisji, i to nawet wtedy, gdy powód cofnął w międzyczasie pozew w stosunku do jedyne spośród współpозwanych, który ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim siedziby sądu, przed który wytoczono powództwo, chyba że zostanie stwierdzone, iż pomiędzy powodem i wspomnianym współpозwanym w chwili wniesienia pozwu istniała zmowa mająca na celu sztuczne spowodowanie spełnienia przesłanek stosowania owego przepisu, względnie sztuczne utrzymanie stanu ich spełnienia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 34 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa, w którym wobec pozwanych mających siedziby w różnych państwach członkowskich dochodzone jest roszczenie odszkodowawcze z tytułu stwierdzonego przez Komisję jednolitego i ciągłego naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 EOG, w którym pozwane uczestniczyły w kilku państwach członkowskich,

w różnych miejscach i w różnym czasie, zdarzenie wywołujące szkodę w odniesieniu do każdego z pozwanych i wszystkich podnoszonych szkód lub szkody całkowitej nastąpiło w tym państwie członkowskim, w którym zostały zawarte i wprowadzone w życie porozumienia kartelowe.

- 35 Jako że okoliczności stanu faktycznego w postępowaniu głównym charakteryzuje zgrupowanie u powódki w postępowaniu głównym wielu ewentualnych roszczeń odszkodowawczych scedowanych na nią przez rozliczne przedsiębiorstwa uważające się za poszkodowane przez kartel nadtlenu wodoru, należy na wstępie przypomnieć, że przelew wierzytelności dokonany przez pierwotnego wierzyciela nie może sam w sobie mieć wpływu na ustalenie sądu właściwego w rozumieniu art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 (wyrok ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, pkt 58).
- 36 Z tego wynika, że miejsce wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę należy dla każdego roszczenia odszkodowawczego ustalić niezależnie od cesji czy zgrupowania tych roszczeń.
- 37 W kwestii tej należy przypomnieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 powinien być przedmiotem wykładni autonomicznej i ścisłej (wyrok Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 43).
- 38 Niemniej jednak sformułowanie „miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę” użyte w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 obejmuje zarówno miejsce, w którym szkoda wystąpiła, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie stanowiące przyczynę szkody, wobec czego powództwo przeciwko pozwanemu może zostać wytoczone – według wyboru powoda – przed sąd właściwy dla jednego z tych dwóch miejsc (wyroki: Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, pkt 25, a także Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37 pkt 45).
- 39 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada ustalania jurysdykcji przewidziana w art. 5 pkt 3 tego rozporządzenia oparta jest na występowaniu szczególnie ścisłego związku pomiędzy sporem a sądami właściwymi dla miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę. Związek ten uzasadnia przyznanie jurysdykcji owym sądom ze względu na prawidłowe sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania (wyroki: Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, pkt 26; a także Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, pkt 28).
- 40 Jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego, sąd właściwy dla miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, jest zwykle w najlepszej sytuacji, by wydać rozstrzygnięcie w sprawie, w szczególności ze względu na bliskość w stosunku do przedmiotu sporu i łatwość przeprowadzenia postępowania dowodowego (wyrok Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, pkt 27).
- 41 Zidentyfikowanie jednego z łączników uznanych w orzecznictwie przytoczonym w pkt 38 powinno zatem umożliwić ustalenie jurysdykcji sądu, który obiektywnie znajduje się w najlepszej sytuacji, by dokonać oceny, czy spełnione są konstytutywne przesłanki powstania odpowiedzialności pozwanego, z czego wynika, że powództwo może być skutecznie wytoczone tylko przed sądem, na którego obszarze właściwości miejscowej znajduje się właściwy łącznik (wyroki: Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, pkt 48; a także Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 47).
- 42 Należy zbadać, na jakie państwo wskazują w okolicznościach stanu faktycznego w postępowaniu głównym łączniki jurysdykcyjne w sprawach, których przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego.

Miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody

- 43 Jeżeli chodzi o miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, na wstępie należy zauważyć, że w okolicznościach stanu faktycznego takich jak w postępowaniu głównym kupujący zaopatrzyli się w towary co prawda w ramach stosunków umownych z różnymi uczestnikami

przedmiotowego kartelu, jednakże zdarzenie powodujące powstanie szkody polega nie na ewentualnym naruszeniu zobowiązań umownych, lecz na ograniczeniu swobody umów przez ten kartel w taki sposób, że ograniczenie to czyni dla kupującego niemożliwym zaopatrzenie się w towary po cenie ustalonej zgodnie z prawami rynku.

- 44 W tych okolicznościach miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody polegającej na zapłacie zawyżonej ceny, do której to zapłaty kupujący jest zmuszony z powodu zafałszowania przez kartel ceny na rynku, może zostać zidentyfikowane, w ujęciu abstrakcyjnym, jako miejsce zawarcia wspomnianego kartelu. Gdy zostanie on bowiem zawarty, poprzez swoje działanie, względnie powstrzymanie się od działania, jego uczestnicy gwarantują, że konkurencja na rynku zostaje zablokowana, a ceny zafałszowane. W sytuacji, w której miejsce takie byłoby znane, przyznanie jurysdykcji sądom tego państwa byłoby zgodne z celami przywołanymi w pkt 39 niniejszego wyroku.
- 45 Powyższy wniosek nie ma jednak znaczenia w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym, w którym zgodnie z ustaleniami Komisji, przywołanymi w postanowieniu odsyłającym, nie jest możliwe zidentyfikowanie jednego miejsca zawarcia przedmiotowego kartelu, ponieważ składa się na niego szereg porozumień kartelowych zawartych na różnych spotkaniach i podczas różnych konsultacji, które miały miejsce w różnych miejscach w Unii.
- 46 Wniosku tego nie podważa sytuacja, w której zawarcie szczególnego porozumienia pomiędzy podmiotami, które łącznie stworzyły przedmiotowy bezprawny kartel, byłoby samo w sobie zdarzeniem powodującym powstanie szkody podnoszonej przez kupującego, w którym to wypadku sąd, w którego obszarze właściwości zawarto wspomniane porozumienie, byłby zatem właściwy dla rozpoznania szkody w ten sposób wyrządzonej owemu kupującemu.
- 47 Zarówno w tej ostatniej sytuacji, jak i w tej, w której sąd odsyłający powinien uznać, że porozumienie stanowiące przedmiot postępowania głównego zostało definitywnie zawarte w obszarze jego właściwości, należy zająć się jeszcze kwestią, czy różni uczestnicy owego kartelu mogą zostać pozwani przed tym samym sądem.
- 48 W innym kontekście Trybunał orzekł co prawda, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/20001 nie pozwala na ustalenie – w oparciu o miejsce wystąpienia zdarzenia powodującego powstanie szkody, przypisywanego jednemu z domniemanych sprawców szkody niebędącemu stroną w sporze – jurysdykcji dla rozpoznania powództwa przeciwko innemu domniemanemu sprawcy tej szkody, który nie działał na obszarze właściwości sądu, przed który wytoczono powództwo (wyrok Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, pkt 41).
- 49 Tymczasem w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym nic nie stałoby na przeszkodzie temu, aby różni współuczestnicy kartelu zostali pozwani łącznie przed tym samym sądem.
- 50 W konsekwencji przyznanie – zgodnie z art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 – jurysdykcji do rozpoznania – w oparciu o zdarzenie powodujące powstanie szkody i w stosunku do wszystkich uczestników bezprawnego kartelu – szkody potencjalnie spowodowanej przez ten kartel, zależy od zidentyfikowania, w obszarze właściwości sądu, przed który wytoczono powództwo, konkretnego zdarzenia, w ramach którego kartel ten został definitywnie zawarty, względnie w ramach którego zawarto porozumienie będące jedynym zdarzeniem powodującym powstaniem szkody.

Miejsce, w którym szkoda wystąpiła

- 51 Jak zostało przypomniane w pkt 41, zidentyfikowanie miejsca, w którym szkoda wystąpiła, musi umożliwić ustalenie jurysdykcji sądu, który obiektywnie znajduje się w najlepszej sytuacji, by dokonać oceny, czy spełnione są konstytutywne przesłanki powstania odpowiedzialności pozwanego.

- 52 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że „miejszem wystąpienia szkody” jest miejsce, gdzie podnoszona szkoda się zmaterializuje (zob. wyrok Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, pkt 27). Jeżeli chodzi o szkodę polegającą na nadpłacie z powodu sztucznie zawyżonej ceny, takiej jak cena nadtlenu wodoru, która stanowiła przedmiot kartelu, którego dotyczy postępowanie główne, miejsce to można zidentyfikować jedynie w odniesieniu do każdego uważającego się za poszkodowanego z osobna i co do zasady będzie nim siedziba danego przedsiębiorstwa.
- 53 Miejsce to daje wszelkie gwarancje sprawnej organizacji postępowania, jako że badanie żądania naprawienia szkody podnoszonej przez dane przedsiębiorstwo jako spowodowanej działaniem bezprawnego kartelu, którego istnienie zostało już ustalone w sposób wiążący przez Komisję, zależy w szczególności od okoliczności związanych z sytuacją owego przedsiębiorstwa. W tych okolicznościach sąd miejsca, w którym przedsiębiorstwo to ma swoją siedzibę, jest w najlepszej sytuacji, by rozpoznać takie żądanie.
- 54 Zidentyfikowany w ten sposób sąd jest właściwy do rozpoznania powództwa wytoczonego przeciwko czy to jednemu uczestnikowi tego kartelu, czy to kilku spośród nich – w odniesieniu do całej szkody spowodowanej u tego przedsiębiorstwa w związku z zawyżoną ceną zapłaconą za zaopatrzenie w produkt stanowiący przedmiot odnośnego kartelu.
- 55 Ze względu na to, że jurysdykcja sądu, do którego wniesiono pozew w oparciu o miejsce wystąpienia szkody, jest ograniczona do szkody podnoszonej przez przedsiębiorstwo, którego siedziba jest położona w obszarze właściwości tego sądu, powód taki jak CDC, grupujący roszczenia odszkodowawcze wielu przedsiębiorstw, byłby w związku z tym zobowiązany – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przywołanym w pkt 35 niniejszego wyroku – do wniesienia oddzielnych pozewów w odniesieniu do szkód podnoszonych przez każde z tych przedsiębiorstw przed sądami właściwymi ze względu na ich poszczególne siedziby.
- 56 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy zatem odpowiedzieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa, w którym wobec pozwanych mających siedziby w różnych państwach członkowskich dochodzone jest roszczenie odszkodowawcze z tytułu stwierdzonego przez Komisję jednolitego i ciągłego naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 EOG, w którym pozwani uczestniczyli w kilku państwach członkowskich, w różnych miejscach i w różnym czasie, zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło osobno w odniesieniu do każdego z poszkodowanych podmiotów, tak że każdy z nich będzie mógł zgodnie z art. 5 pkt 3 rozporządzenia wytoczyć powództwo albo przed sądem miejsca, w którego obszarze właściwości kartel stanowiący przedmiot postępowania głównego został definitywnie zawarty, albo, w danym wypadku, przed sądem, w którego obszarze właściwości zawarte zostało szczególne porozumienie, które można zidentyfikować jako jedyne zdarzenie powodujące powstanie szkody, albo przed sądem, w którego obszarze właściwości leży siedziba danego przedsiębiorstwa.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 57 Poprzez swoje pytanie trzecie sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 i zasadę skutecznego stosowania zakazu karteli w prawie Unii należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 EOG zezwalają one na uwzględnienie zawartych w umowach o dostawy klauzul prorogacyjnych, jeśli prowadzi to do wyłączenia zasad ustalania jurysdykcji przewidzianych w art. 5 pkt 3 lub art. 6 pkt 1 owego rozporządzenia.
- 58 Przed przystąpieniem do rozpatrzenia tego pytania należy uściślić, że w wypadku niektórych klauzul prorogacyjnych, również zawartych we wspomnianych umowach, lecz nieobjętych zakresem zastosowania rozporządzenia nr 44/2001, Trybunał nie dysponuje dostatecznymi informacjami, by udzielić sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi.

- 59 Jeżeli chodzi o klauzule, których dotyczy pytanie prejudycjalne i które należą do zakresu zastosowania rozporządzenia nr 44/2001, należy przypomnieć, że w kontekście konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Brukseli w dniu 27 września 1968 r. (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), Trybunał uściślił już, iż zawierając umowę prorogacyjną zgodnie z art. 17 konwencji brukselskiej, strony mają możliwość wprowadzenia odstępstwa nie tylko od jurysdykcji ogólnej przewidzianej w jej art. 2, ale także od jurysdykcji szczególnych przewidzianych w art. 5 i 6 tej konwencji (zob. wyrok Estasis Saloti di Colzani, 24/76, EU:C:1976:177, pkt 7).
- 60 Biorąc pod uwagę fakt, że rozporządzenie nr 44/2001 zastępuje obecnie w stosunkach między państwami członkowskimi konwencję brukselską, dokonana przez Trybunał wykładnia postanowień tej konwencji pozostaje aktualna dla przepisów rozporządzenia nr 44/2001, gdy przepisy owych aktów można uznać za równoważne, należy zauważyć, że właśnie tak jest w wypadku art. 17 akapit pierwszy wspomnianej konwencji oraz art. 23 ust. 1 rozporządzenia, które są zredagowane niemal identycznie (wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 19, 20).
- 61 W związku z powyższym należy stwierdzić, że sąd, przed który wytoczono powództwo, może co do zasady być związany klauzulą prorogacyjną wyłączającą jurysdykcję na podstawie art. 5 i 6 rozporządzenia nr 44/2001, którą strony uzgodniły zgodnie z art. 23 ust. 1 tego rozporządzenia.
- 62 Wniosku tego nie podważa wymóg skutecznego stosowania zakazu karteli. Po pierwsze bowiem, Trybunał orzekł już, że przepisy prawa materialnego mające znaczenie dla merytorycznej oceny sporu nie mogą mieć wpływu na ważność klauzuli prorogacyjnej zawartej na podstawie art. 17 konwencji przywołanej w pkt 59 niniejszego wyroku (zob. podobnie wyrok Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, pkt 51). Zgodnie z orzecnictwem przywołanym w pkt 60 niniejszego wyroku wykładnia ta znajduje zastosowanie również do art. 23 rozporządzenia nr 44/2001.
- 63 Po drugie, należy uznać, że sąd, przed który wytoczono powództwo, nie może bez podważania celu rozporządzenia nr 44/2001 odmówić uwzględnienia klauzuli prorogacyjnej zgodnej z wymogami art. 23 owego rozporządzenia tylko dlatego, że uzna, iż w sąd wskazany przez wspomnianą klauzulę nie zagwarantuje w pełni skutecznego stosowania zakazu karteli i nie pozwoli poszkodowanemu przez kartel na uzyskanie naprawienia całej poniesionej przez niego szkody. Należy raczej stwierdzić, że system środków odwoławczych istniejący w każdym państwie członkowskim i uzupełniony mechanizmem odesłania prejudycjalnego przewidzianego w art. 267 TFUE stanowi dla jednostek wystarczającą gwarancję (zob. podobnie wyrok Renault, C-38/98, EU:C:2000:225, pkt 23).
- 64 W sprawie takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym sąd, przed który wytoczono powództwo, powinien jednak upewnić się przed zbadaniem wymogów formalnych określonych przez wskazany art. 23, że przedmiotowe klauzule są rzeczywiście skuteczne wobec powoda w postępowaniu głównym. Trybunał już orzekł, że klauzula prorogacyjna zawarta w umowie co do zasady może wywoływać skutki wyłącznie w stosunkach między stronami, które zgodziły się na zawarcie umowy zawierającej taką klauzulę. Aby móc się na nią powołać wobec osoby trzeciej, konieczne jest co do zasady wyrażenie na to zgody przez tę osobę (wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 29).
- 65 Jedynie bowiem w wypadku, gdyby zgodnie z prawem krajowym mającym zastosowanie co do istoty sprawy, ustalonym zgodnie z przepisami międzynarodowego prawa prywatnego sądu rozpatrującego sprawę, osoba trzecia, wstąpiła w pełnię praw i obowiązków pierwotnego kontrahenta – klauzula prorogacyjna, na którą owa osoba trzecia nie wyraziła zgody, mogłaby mimo wszystko zostać wobec niej zastosowana (zob. podobnie wyrok Coreck, C-387/98, EU:C:2000:606, pkt 24, 25, 30).
- 66 Jeżeli okaże się, że rozważane klauzule mogą zostać powołane wobec powoda w postępowaniu głównym, należałoby zbadać, czy wyłączają one rzeczywiście jurysdykcję sądu odsyłającego w postępowaniu głównym.

- 67 W tym względzie należy przypomnieć, że wykładnia klauzuli prorogacyjnej podnoszonej przed sądem krajowym w celu ustalenia zakresu sporów objętych jej zakresem stosowania należy do sądu krajowego, przed którym jest ona powoływana (wyroki: Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, pkt 37; a także Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, pkt 31).
- 68 Klauzula prorogacyjna może dotyczyć wyłącznie sporów już wynikłych albo mogących wyniknąć w przyszłości z określonego stosunku prawnego, co ogranicza zakres umowy prorogacyjnej wyłącznie do tych sporów, które wywodzą się ze stosunku prawnego, dla którego owa umowa została zawarta. Wymóg ten ma na celu uniknięcie sytuacji, w której jedna strona zostałaby zaskoczona przyznaniem jurysdykcji określonemu sądowi dla wszystkich sporów powstających w stosunkach z jej kontrahentem, które wywodziłyby się ze stosunków innych niż ten, dla którego zostało uzgodnione przyznanie jurysdykcji (zob. podobnie wyrok Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115 pkt 31).
- 69 Mając na uwadze powyższy cel, sąd odsyłający powinien w szczególności uwzględnić, że klauzula odnosząca się w abstrakcyjny sposób do sporów powstających w kontekście stosunków umownych nie obejmuje sporu dotyczącego odpowiedzialności deliktowej, która miałaby zostać uruchomiona na skutek zachowania kontrahenta wynikającego z faktu uczestnictwa w bezprawnym kartelu.
- 70 Mając na uwadze fakt, że poszkodowane przedsiębiorstwo nie może rozsądnie spodziewać się tego rodzaju sporu w chwili wyrażenia zgody na taką klauzulę, ponieważ w danym momencie nie wiedziało on o udziale swojego kontrahenta w kartelu, nie można uznać, że spór ten miał swoje źródło w stosunkach umownych. Taka klauzula nie będzie zatem skutecznie wyłączała jurysdykcji sądu odsyłającego.
- 71 Natomiast w wypadku istnienia klauzuli nawiązującej do sporów dotyczących odpowiedzialności wynikającej z naruszenia prawa konkurencji i wskazującej jako właściwy sąd innego państwa członkowskiego aniżeli sąd odsyłający, sąd odsyłający powinien uznać brak swojej jurysdykcji, nawet jeśli taka klauzula prowadzi do wyłączenia zasad ustalania jurysdykcji szczególnej przewidzianych w art. 5 lub 6 rozporządzenia nr 44/2001.
- 72 W związku z tym na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia o EOG zezwala on na uwzględnienie zawartych w umowach o dostawie klauzul prorogacyjnych, nawet jeśli prowadzi to do wyłączenia zasad ustalania jurysdykcji przewidzianych w art. 5 pkt 3 lub art. 6 pkt 1 tego rozporządzenia, pod warunkiem że owe klauzule odnoszą się do sporów dotyczących odpowiedzialności wynikającej z naruszenia prawa konkurencji.

W przedmiocie kosztów

- 73 Dla stron postępowania głównego niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że przewidziana przez ten przepis zasada koncentracji jurysdykcji w wypadku wielości pozwanych może znajdować zastosowanie w ramach powództwa, którego celem jest zasądzenie od nich solidarnie odszkodowania, oraz, w ramach tej odpowiedzialności, solidarnego zobowiązania do udzielenia informacji skierowanego przeciwko przedsiębiorstwom uczestniczącym w różny sposób pod względem**

geograficznym i czasowym w jednolitym i ciągłym naruszeniu zakazu karteli przewidzianego w prawie Unii i stwierdzonego w decyzji Komisji Europejskiej, i to nawet wtedy, gdy powód cofnął w międzyczasie pozew w stosunku do jednego spośród współpозwanych, który ma siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim siedziby sądu, przed który wytoczono powództwo, chyba że zostanie stwierdzone, iż pomiędzy powodem i wspomnianym współpозwanym w chwili wniesienia pozwu istniała zмова mająca na celu sztuczne spowodowanie spełnienia przesłanek stosowania tego przepisu, względnie sztuczne utrzymanie stanu ich spełnienia.

- 2) Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództwa, w którym wobec pozwanych mających siedziby w różnych państwach członkowskich dochodzone jest roszczenie odszkodowawcze z tytułu stwierdzonego przez Komisję jednolitego i ciągłego naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia o EOG, w którym pozwani uczestniczyli w kilku państwach członkowskich, w różnych miejscach i w różnym czasie, zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło osobno w odniesieniu do każdego z poszkodowanych podmiotów, tak że każdy z nich będzie mógł zgodnie z art. 5 pkt 3 rozporządzenia wytoczyć powództwo albo przed sądem miejsca, w którego obszarze właściwości kartel stanowiący przedmiot postępowania głównego został definitywnie zawarty, albo, w danym wypadku, przed sądem, w którego obszarze właściwości zawarte zostało szczególne porozumienie, które można zidentyfikować jako jedyne zdarzenie powodujące powstanie szkody, albo przed sądem, w którego obszarze właściwości leży siedziba danego przedsiębiorstwa.
- 3) Artykuł 23 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia o EOG zezwala on na uwzględnienie zawartych w umowach o dostawy klauzul prorogacyjnych, nawet jeśli prowadzi to do wyłączenia zasad ustalania jurysdykcji przewidzianych w art. 5 pkt 3 lub art. 6 pkt 1 tego rozporządzenia, pod warunkiem że owe klauzule odnoszą się do sporów dotyczących odpowiedzialności wynikającej z naruszenia prawa konkurencji.

Podpisy